

Ігор Жежерін — теріолог та еколог, дослідник мікротеріофауни України

Ігор Загороднюк

Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)
e-mail: zoozag@ukr.net; orcid: 0000-0002-0523-133X

ZAGORODNIUK, I. Igor Zhezherin, a mammalogist and ecologist, researcher of small mammals of Ukraine. — An essay about a researcher whose activities are related to the study of the ecology of steppe shrews, the specifics of their population dynamics and diet. He began the cycle of these investigations with the study of mesofauna, based on which research on the influence of insectivorans on such groups was launched. At the same time, the researcher considered the issue of variability and diagnosis of close species of *Crocidura*. Further research shifted to the study of small mammals of the Chernobyl zone and comparisons of data on species composition and abundance of in communities in the pre- and post-accident period.

Біографічні деталі

Жежерін Ігор Всеволодович народився 1 травня 1958 р. в Києві, у родині відомого орнітолога Всеволода Петровича Жежеріна. Вищу освіту здобув на біологічному факультеті Київського університету, вечірнє відділення якого закінчив у 1982 р. Навчання поєднував із працею в науково-дослідних установах АН України, а саме в Інституті фізіології (1975–1978), Інституті захисту рослин (1978–1982) і, нарешті, в Інституті зоології, куди Ігор Всеволодович прийшов у 1982 р. Тут він робив свою дипломну роботу і після закінчення КНУ залишився працювати у відділі популяційної екології.

З 1988 р. працював у лабораторії прикладної орнітології й теріології ІЗАН (згодом сформувалась як окремий відділ), що займалася переважно «чорнобильською» проблематикою.

У 1993 р. звільнився і перейшов до приватної підприємницької діяльності. Одружений, має двох дітей. Сім'я проживає у Києві.

Рис. 1. Ігор Жежерін. Фото бл. 2015 р., з архіву автора.

Ключові наукові доробки

Первинна тематика зоологічних досліджень науковця була суто біоценотичною, пов'язаною з вивченням степової мезофауни Асканії-Нова (спільно з О. Петрусенком та В. Хоменком). Далі ця тема органічно переросла у вивчення спектрів живлення степових землерийок як одних із ключових консументів мезофауни (Хоменко *et al.* 1988a-b). Подібні дослідження проведено і стосовно живлення кажанів (Петрусенко *et al.* 1988).

З часом І. Жежерин зосередився на дослідженні самих землерийок. Зокрема, на широких колекційних серіях, що зберігаються у Відділі екології ІЗАН, ним докладно вивчено особливості екоморфологічної диференціації двох видів білозубки — *Crocidura leucodon* і *C. suaveolens* (Емельянов & Жежерин 1990). Цим тваринам присвячено й дисертаційне дослідження, у якому автор розглянув питання екології землерийок, структури й динаміки їхніх популяцій і кормової бази, а також особливості живлення та складу кормів білозубок. На жаль, збіг життєвих і виробничих обставин не дозволив закінчити це унікальне дослідження, але згодом зроблені тоді напрацювання знайшли продовження у магістерській роботі його сина.

Подальшою тематикою стали дослідження дрібних ссавців чорнобильської зони. Протягом п'яти років упродовж теплого періоду (180 днів польових робіт у трьох різних локаціях) дослідник виставляв пастки в лініях і на облікових майданчиках 1–2 рази на місяць. За підсумками цих досліджень опубліковано декілька праць, серед яких — «Динаміка чисельності дрібних ссавців у 30-кілометровій зоні ЧАЕС у до- та післяаварійний період» (рос.) (Гайченко *et al.* 1990) та «Зміни видового складу та чисельності дрібних ссавців у 30-км зоні ЧАЕС у післяаварійний період» (рос.) (Гайченко *et al.* 1993).

Серед важливих внесків дослідника слід зазначити й те, що він є колектором типової серії (15.10.1987) нового виду степових мишей — *Apodemus falzfeini* Mezh. et Zag., 1989 (Межжерин & Загороднюк 1989), відомого нині як *Sylvaemus witherbyi* (Thomas, 1902).

Найцитованішими працями автора стали «Діагностика білозубок малої та білочеревої (Soricidae)» (1990) та «Зміни видового складу та чисельності дрібних ссавців у 30-км зоні ЧАЕС у післяаварійний період» (1993), що сумарно мають майже 40 цитувань за версією Google Scholar.

Чесноти, захоплення, суспільна робота, відзнаки

Ігор Всеволодович завжди був і дотепер залишається допитливим дослідником, спостережливим і ерудованим зоологом, з широким екологічним мисленням і розумінням біології видів. Серед властивих йому рис — висока відповідальність за свою роботу і незмінна потреба докорінно розібратися з проблемою, якою планує займатися. Це завжди допомагало йому і в науковій сфері, забезпечуючи високий рівень досліджень.

Завдяки здібності до мануальної терапії Ігор Всеволодович не раз надавав швидку допомогу близьким та друзям, а в непрості 1990-ті це перетворилося у професію. Для опанування нею він пройшов спеціальні курси, досконало вивчив анатомію людини, освоїв різні техніки масажу, розробив власний підхід до надання дієвої допомоги.

Помітне місце у його житті посідає садівництво і, зокрема, виноградарство, у якому він досягнув неабияких успіхів. Садиба у с. Тишки, що на Полтавщині, перетворилася у справжню оазу, яка служить взірцем для місцевих мешканців, надихаючи їх на вдосконалення і покращання власних садіб. З дитинства він є знавцем «тихого полювання» — збирання грибів.

Він багато читає наукової і довідкової літератури. Не втрачає зв'язків з колишніми колегами, запрошує їх до своєї дачі в Тишках, надає їм змогу проводити тут дослідження, а декого заохотив стати сусідами. Ігор Всеволодович веде й пропагує здоровий спосіб життя — постійний рух, проведення якомога більшого часу на природі, харчування власноруч вирощеною городиною, позитивне спілкування. Цим він захопив і захоплює багатьох.

Література

- Гайченко, В. А., И. В. Жежерин, И. В. Небогаткин. 1990. Динамика численности мелких млекопитающих в 30-ти километровой зоне ЧАЭС в до- и послеаварийный период. *Доклады II Всесоюзного совещания по итогам по ЛПА на ЧАЭС*. Чернобыль, 6 (3): 449–464.
- Гайченко, В. А., И. В. Жежерин, И. В. Небогаткин. 1993. Изменения видового состава и численности мелких млекопитающих в 30-км зоне ЧАЭС в послеаварийный период. *В кн.: Млекопитающие Украины*. Сб. научн. тр.; под ред. В. А. Топачевского. Наукова думка, Київ, 153–164.
- Емельянов, И. Г., И. В. Жежерин. 1990. Диагностика малой и белобрюхой белозубок (Soricidae). *Вестник зоологии*, 24 (4): 39–46.
- Межжерин, С. В., И. В. Загороднюк. 1989. Новый вид мышей рода *Apodemus* (Rodentia, Muridae). *Вестник зоологии*, № 4: 55–59.
- Хоменко, В. Н., А. А. Петрусенко, И. В. Жежерин. 1988a. Состав почвенно-подстилочной мезофауны Асканийской целинной степи. Ин-т зоологии АН УССР, Киев, Препринт № 88.3: 1–56.
- Хоменко, В. Н., А. А. Петрусенко, И. В. Жежерин. 1988b. Особенности сезонной динамики мезофауны основных растительных формаций Асканийской степи. *Вестник зоологии*, № 5: 53–57. <https://bit.ly/3AxjcwX>
- Петрусенко, А. А., А. З. Козлова, С. Л. Самарский, Е. А. Сологор, И. В. Жежерин. 1988. Использование эколого-морфологических признаков пищевых компонентов при изучении роли рукокрылых в экосистемах. *Рукокрылые (морфология, экология, экокация, паразиты, охрана)*: Сб. научн. тр.; Всесоюзное териол. общ-во АН СССР. Наукова думка, Киев, 130–133.

ЗАГОРДНЮК, І. Ігор Жежерін — териолог та еколог, дослідник мікротеріофауни України. — Нарис про дослідника, діяльність якого пов'язана з вивченням екології степових землерийок, особливостей їхньої популяційної динаміки та живлення. Цей цикл досліджень розпочався з вивчення мезофауни, на основі чого було розгорнуто дослідження щодо впливу комахоїдних на такі угруповання. Одночасно дослідник розглядав і питання мілливості та діагностики близьких видів *Crocidura*. Надалі дослідження змістилися на вивчення дрібних ссавців Чорнобильської зони та порівнянь даних про видовий склад і показники чисельності видів в угрупованнях у до- і післяаварійний період.